

onzer oecumene-
Indonesië, die
den; welke con-
g deze kerken
worden".

idelijk, gezien
naar den
n. Eens komt
kerken in de
er niet op de
t uw tijd? En
kerken (niet
ten. Misschien
r afstooten.
bezoek kunnen

oor alle heer-
aalsgaders alle
Noord bedacht
arstig en met
Gods, behoort
zij; aangezien
de wereld
kerk bedekken.
DER WAAL.

SCHRIFT

hebben, dien
kinderen Gods
in Zijn naam
Joh. 1:12.

isvolle plaats
in wijlen prof.
t ware bij de
en dan komen

un gaf Hij de
en dag te ko-
naam. „Zoo-
n dus aan-
geeft aan, dat
weinigden wa-
worden. Het
lezelven ook,
niet een schier
n al de ware
at „Hem aan-
delijk blijkt,
men, geloovig
n..... (Het)
Gods genadige
... vs 13
45..... Welke
geloovig aan-
vas een gave,
it op..... Be-
..... Kinderen
it op geboorte
worden). „Te
te komen als
te voren niet
vendig blijken,
ik reeds was".

vertaald door
Bultmann door
n „recht, vol-
0:18; 17:2;
op: „Het kan
idere genoem-
n, kracht,
an recht, be-
oorgrond.....
ht, bekwaam-
ten" (ib. 46).
Gods te wor-
zijn, dan kan
ordt niet maar
en zal na de-
u, reeds toen,
gen werd en
ijn naam
en bloot voor
zich bewegen
st, het inner-
rieksche deel-
hier gespro-
doorgaands"

e openbaring
de zaligheid,
oen valt
t van den re-
geloof annex.

dag, samenge-
Gr., uitgave
verh. in verb.

In vs 13 wordt van die geloovenden gezegd, dat ze uit God geboren zijn; dit gaf Bultmann aanleiding voor de bewering, dat die geboorte uit God niet de wortel en de vooronderstelling van het geloof is. Greijdanus wijst deze meening af. Niet uit de „kracht" van hun geloof, zooals Bultmann wil, zijn ze van God voortgebracht, uit God geboren. Want, aldus Greijdanus, „indien het geloof de kracht was, die het kindschap (van God) zou bewerken, dan ware het geloof mensenwerk. Dan hadden de geloovenden zichzelf tot kinderen Gods gemaakt..... Vs 12 spreekt niet van een innerlijk worden van hetgeen men innerlijk niet was, doch van 'nuitwendig zich zichtbaar openbaren, van een zich weten, zich betoonen" (46). Vandaar dan ook, dat vs 13 te kennen geeft: dat dit geloof..... rust op..... goddelijke wonderwerking. Het is dus niet zoo: uit kracht van het geloof geboren uit God, maar andersom: uit

Van verkeerd begrepen latijn en nog wat

Verleden week gaven we enkele opmerkingen over Calvin's kerkbegrip. We hoorden hem zeggen: men kan de kerk „bifariam" bespreken. De kerk op twee manieren bespreken. En, als men één ding op twee manieren bezien of bespreken kan, betee- kent dat niet: het zijn twee dingen. Juist het tegendeel is waar. Zoo ook betekent Calvin's zeggen, dat men de kerk „bifariam" bespreken kan, allernat, dat hij zou beweren: er zijn dus twee kerken.

Komen we nu naar de in ons vorig artikel aange- duidde plaats (uit Calvin's werken) C.R. 2, 752. Daar hebben we de Institutie, van 1559, boek 4, cap. 1, § 7. Bij Sizoo is dat III, 16. Ook daar staat het weer: we kunnen de kerk in de Schrift „bifariam", Sizoo zegt: in tweeërlei zin, hooren bespreken.

Is de kerk, inzoverre ze hier „onzichtbaar" ge- noemd wordt, soms een andere dan de kerk, zoover ze zichtbaar is voor onze oogen?

Neen: Ten eerste immers merkt Calvin op: tot de kerk, inzoverre ze onzichtbaar is, vallen dan niet alleen de heiligen, die nu op aarde wonen, maar alle ver- korenen, die er van den aanvang der we- relt af geweest zijn. En dezen kunnen wij niet meer zien; zij zijn in de vergadering, doch — achter het gordijn. Maar de vergadering is één. Die gestorven kinderen Gods hebben op aarde hun houding bepaald tegenover de vergadering der geloovigen; en toen ze afscheid namen, heeft God hun gezegd, wat Hij van hen dacht: de vergadering, zoover ze door menschen als dienaren Gods en als zijn medewerkers gediend wordt, heeft hen in dat werk bezig gezien, toen ze leefden; nu komt de schiftende God hen in de gezuiverde boven-afdeling van de kerk binnen- dragen. Maar niet in een nieuwe kerk: net zoo min als de kring der apostelen, dien God eveneens van den ontrouwe, van Judas, gezuiverd heeft, ons daarom mag doen spreken van tweeërlei apostelkring: een zichtbare, en een onzichtbare.

Ten tweede merkt Calvin op, dat in de kerk, zooals wij die hier beneden zien, evenals in den apostelkring, boozen met de goeden gemengd zijn. Maar de goeden zullen er altijd zijn; want nimmer houdt Christus op, zijnerzijds de hand te leggen aan de kerkvergaderingsactie.

Met de kerk staat het dus toch wel min of meer zoo als met den Staat der Nederlanden, van wien we verleden week, bij wijze van voorbeeld, spraken. We hebben toen gesproken over een toestand, waarin rijks- en staats-vijandige machten in het lichaam van den staat wroeten. Goeden met boozen vermengd. Stel nu eens, dat er een onfeilbare hand was, die van oogenblik tot oogenblik de boozen van de goeden wist te onderscheiden, en ze apart te zetten: zou men dan ondanks het feit, dat die zuivering permanent geschiedt, en een gere- gelde dienst is, toch van twee staten of zelfs van tweeërlei staat spreken? En den één dan nog wel uitspelen tegen den ander? Immers neen? Nu, de kerk is zoo'n merkwaardige gemeenschap, waarin de zuivering elk oogenblik, onafge- broken geschiedt. Zoodra men maar be- denkt, dat God aan 't vergaderen is en blijft, en dat zijn vergadering onfeilbaar is, en dat er buiten zijn vergadering geen zaligheid is, ziet men ineens hoe heerlijk het wonder is, dat Hij in de kerk voltrekt. Het zuiveren gaat altijd maar door, want het sterven gaat altijd maar door. En in het sterven schift God. Onfeilbaar.

We vreezen, dat heel wat ongelukkige karikaturen van het gereformeerde kerkbegrip voorkomen zou- den kunnen zijn, als men bedacht had, dat de oudere gereformeerden latijn schreven. Het latijn schikt de woorden anders dan het Nederlandsch. Als ik wil zeg- gen: er zijn twee Jannen, de ééne is timmerman, de andere metselaar, dan zeg ik in het Nederlandsch:

Jan-de-timmerman,
Jan-de-metselaar.
Het latijn zou zeggen:
Jan timmerman,
Jan metselaar.

God geboren en uit kracht daarvan (als van zijn won- derwerk) geloof.

Tot zoover Greijdanus. Hij wil dus zeggen: God „geeft de zaligheid terug", daarin, dat Hij geloof terug- geeft. Geloof in Hém, dat na den val geda- teerd is als geloof-in-Christus. Dat is belijdenis-inhoud met deze uitspraak²⁾ als achtergrond. Krijgen alle menschen, ook de niet-geloovenden, de zaligheid terug? Welneen: God geeft haar terug aan wie Hij haar te- ruggeeft, en die ge kunt kennen aan hun geloof; Hij geeft geloof aan hen, wien Hij geloof geeft; Hij ver- bindt aan zich wie Hij aan zich verbindt; A is A.

K. S.

²⁾ De lezing, die sommigen voorstaan, alsof in vs 13 enkelvoud zou gestaan hebben (waarmee met „uit God geboren" op Christus zou gedoeld zijn, niet uit mans- initiatief geboren) wordt ook door Greijdanus verworpen.

KERKELIJK LEVEN

Nu kan 't ook zijn, dat ik maar één Jan ken, die even- wel zóó knap is, dat hij twee vakken tegelijk verstaat. Des ochtends werkt hij in zijn werkplaats als timmerman, des middags helpt hij mee op een karwei, waar te metselen valt. Dan zeg ik ('s morgens):

Jan-als-timmerman;

en ('s middags):

Jan-als-metselaar.

Maar het latijn kan zeggen, in dezelfde volgorde:

Jan timmerman,

Jan metselaar.

We zien daaruit, dat dezelfde latijnsche vormen kunnen dienen zoowel voor een verhaal over twee Jannen als voor een verhaal over één Jan. Ik ben overtuigd, dat meer dan eens Nederlandsche vertalingen van latijnsche dogmatiek hebben opgeleefd:

a) kerk-zóó (dat werd dan kerk A);

b) kerk-zús (dat werd dan kerk B);

terwijl de latijnsche auteur bedoelde:

a) de kerk als zóó (dat was dan kerk A);

b) de kerk als zús (dat was dan nóg kerk A), want ze kennen maar één kerk. Er zijn dan niet twee „zakken", doch er is maar één zaak, als men zegt: de zaak zóó gezien, de zaak zús gezien.

Bedoeling is: de ééne zaak, res, realiteit, van twee kanten gezien. Gezien onder tweeërlei aspect. Zoo is het trouwens met de filosofen van vroeger ook. Als Spinoza spreekt van natura naturans en natura naturata, d.w.z. van de natureerende dan wel genatu- reerde manier, dan zou men zakken voor een filoso- fisch tentamen, als men daarvan twee naturen maakte, en dan zei: zoo wou Spinoza.

Een ander voorbeeld levert Cartesius: hij spreekt van een „res" (werkelijkheid) cogitans, en een res extensa (de werkelijkheid-van-geest; de werkelijkheid-in-ruimte). Ook weer een „rijtje" van twee; maar weer zou filosofische onkunde verraden, wie nu dacht, met twee werkelijkheden te doen te-hebben; de „werke- lijkheid" is bij hem één, doch wordt in twee manieren gezien. En zoo kunnen we verder gaan.

En daarom schreef, om maar niet meer te noemen, ook Honig in zijn Handboek, 713, dat de Synopsis de stelling poneerde: deze zichtbare kerk is, strikt genomen, geen andere kerk dan de onzicht- bare; nauwkeuriger gezegd: je kunt niet „de ééne" losmaken van „de andere"; er is niet een „ééne" en een „andere". Non est proprie alia ab..... etc. En daarom gaf ook dezelfde Honig, bl. 714, deze eigen uitspraak: „Met de onderscheiding tusschen de onzicht- bare en de zichtbare kerk bedoelde de Reformatie nu echter volstrekt niet, dat dít twee kerken zijn, en evenmin, dat de ééne kerk in twee deelen mag worden verdeeld. Eenvoudig maar duidelijk gaf à Brakel in zijn „Redelijke Gods- dienst" aldus de betekenis dezer onderscheiding aan: 'Dies kan men zeggen, dat dezelfde kerk in sommige opzichten zichtbaar en in sommige op- zichten onzichtbaar is; maar men mag de kerk daarom niet deelen in eene zichtbare en eene onzichtbare kerk. De zelfde mensch is on- zichtbaar ten opzichte van de ziel, verstand, wil, ge- negenheden en hij is zichtbaar ten opzichte van het lichaam en deszelfs bewegingen; nochtans mag men daarom dienzelfden mensch niet afdeelen in een on- zichtbaar en een zichtbaar mensch. Zoo ook kan men de kerk om gemelde opzichten niet deelen in een zicht- bare en eene onzichtbare kerk, dat luidt alsof er wa- ren twee kerken en alsof ieder eene andere kerk was".

Voor onszelf gelooven wij, dat men een verga- dering van individuen beter niet met een indi- vidu (een mensch, met ziel en lichaam) kan verge- lijken. Maar toch is het door Honig gegeven citaat van Brakel juist daarom des te welkomer: het is nu des te meer een sterk protest tegen elke redene- ring, die „de" onzichtbare kerk uitspeelt tegen „de" zichtbare, en dan meent, dat men nu in de lijn van Calvin ligt.

Slaan we nu nog even de andere, in ons vorig num- mer genoemde plaatsen uit Calvin op, dan vinden we

slechts bevestiging van het gezegde. In C.R. 6, 41, vinden we latijnschen en franschen tekst van den ca- techismus van Genève. Het gaat daar eerst over de kerk, een „lichaam" (corps), een compagnie, een sociëteit der geloovigen. Wie niet in het artikel van de kerk gelooft, maakt Christus' dood werkingsloos; en herleidt tot niets, al wat tot dan toe uit de twaalf artikelen is beleden omtrent Christus: het was in dit alles te doen om de kerk. Dan komt in bespreking: de heiligheid der kerk, en haar alge- meenheid (door het epitheton „algemeen" worden wij onderdicht, dat, gelijk er maar één Hoofd der geloovi- gen is, alzo ook het noodig is (oportere, tous doy- vent) dat allen tot één lichaam zich ver- binden, zoodat er niet verscheidene (plures, plusieurs) kerken, maar slechts de ééne kerk over heel de wereld verspreid ligt (de fransche tekst verwijst hier naar Ef. 4:3, 1 Cor. 12:12, 27). Ge- wilde en willekeurig of uit gemakzucht maar zoo ge- laten verscheidenheid van instituten wordt hier na- drukkelijk als ontoelaatbare toestand veroordeeld; die verscheidenheid mag niet blijven. Prachtig, zegt er eentje; daar ben ik het roerend mee eens: goot dus de instituten bij elkaar, ga ze gelijkschakelen, leg er een foederalen band om, die verder niet vraagt, wat vals en waar is: leve het ééne instituut. Maar zulk spreken zou Calvin's geneefse catechisanten niet bevredigen kunnen, laat staan den catecheet: want die ééne kerk is niet een samenraapsel, niet een saam- bundeling van alles, wat zich als kerk zoo ma a a n d i e n t, doch die eenheid is de een- heid van de kerk, t e v o r e n o m s c h r e v e n; rustende alzo op het goede fundament, vereenigd in den goeden Geest, steunend op het zuivere Woord. Vandaar ook: oefenend de gemeenschap der heiligen. Die gemeenschap is niet, dat zoo eens om de zooveel jaar een paar deftige afgezanten van de ééne groep met een paar voornamen gedeputeerden van de andere ergens zomaar het avondmaal gaan viëren, maar dat de leden hun eenheid tot uitdrukking brengen, en dat alle weldaden (maar dan ook w e l d a d e n) Gods (iets anders dan onze „v r i e n d e l i j k h e i d" tegen elkaar) doelen op het profijt van alle leden. Is nu, zoo wordt verder gevraagd, die heiligheid van de kerk vol- maakt? Antwoord: lang niet, ze moet nog den strijd voeren in deze wereld. Tenslotte de vraag: kan men de kerk anders kennen dan door het geloof? Antwoord: weliswaar heeft God ons vaste kenmerken gegeven, waarin Hij de kerk die voor oogen is heeft omschreven; maar in de bovenstaande antwoorden ging het over de congregatie van de uitverkorenen. Deze kan niet permanent (perpetuo) worden waargenomen met de oogen; men kan ze ook niet met de kenteekenen onderschei- den. Met dit laatste wordt niet bedoeld, dat die ken- merken daarom maar wat menschengebroddel zijn ge- weest; maar alleen, dat geen mensch zulke oogen heeft als God: Hij ziet de dooden mee marcheren in de rijen van de levenden; Hij ziet de vergadering permanent doorgaan, ook waar wij denken: nu zien we ze niet meer (op aarde, b.v. in vervolgingsdagen), en ook, waar Gods verga- derwerk, b.v. in het thuis halen van zijn kinderen, aan onze oogen ontgaat. De kenmerken zijn er wel in den hemel b.v., achter het gordijn; maar wij kunnen daar de oogen niet opslaan; de maatstaven zijn er wel, maar wij kunnen achter het gordijn ze niet hanteeren. Maar de kenmerken blijven.

Het treft ons, overigens, dat ook hier, evenals in dat eerste citaat, met „onzienlijk" soms bedoeld wordt: voor óns niet (meer) te zien, en voor óns niet (nog) te zien, en voor óns niet (ó v e r) zien.

Tenslotte nog de plaats 7, 29 v. Maar dat kan beter afzonderlijk.

K. S.

Oproep voor den cursus Hebraicus

De laatste jaren bleek aan onze Hoogeschool (even- als trouwens aan andere verwante instellingen) de elementaire kennis van het Hebreuwsch, die noodig is voor het volgen van de colleges in die taal, vrijwel algemeen nihil te zijn. Op Gymnasia e.d. was het vak reeds lang facultatief, en waarschijnlijk is het voor een goed deel aan de oorlogsomstandigheden te wijten, dat dit vak volkomen in het gedrang kwam en ook bijna niemand der aanstaande theologische studenten de lessen Hebreuwsch volgde.

Het gevolg was, dat de betrokken hoogleraar tot de Kerstvacantie zijn colleges moest besteden aan de eerste beginselen van grammatica etc., en pas de res- teerende maanden een begin kon maken met de le- tuur.

Op voorstel van het College van Hoogleraren heb- ben Curatoren besloten een poging te doen om in dezen verbetering te brengen. Bij w i j z e v a n p r o e f zal dit jaar een Cursus Hebraicus worden georganiseerd in Zwolle gedurende de maand S e p t e m b e r. De leiding daarvan is toevertrouwd aan dhr T. J. A. Delhaas aldaar. Van zijn hand vindt men nadere mededeelingen omtrent de regeling hier- onder.

Allen, die het voornemen hebben om zich met Oc- tober voor het eerst aan onze Hoogeschool te laten inschrijven, worden d r i n g e n d opgewekt dezen

cursus te volgen. Op de colleges zal dan direct een aanvang worden gemaakt met de leetuur.

B. HOLWERDA.
h. t. Rector.

Onder verwijzing naar bovenstaanden oproep deelt ondergeteekende mede, dat de cursus — zoo de HEERE wil en wij leven — geopend wordt op Maandag 29 Augustus en gesloten op Zaterdag 1 October. De bedoeling is om de grammatica en (vooral) het oefenboek van Dr. Nat-Dr. Koopmans op praktische wijze en zoo veel mogelijk onder de knie te krijgen.

Tevens zal ondergeteekende zich gaarne belasten met de onderbrenging der cursisten bij Gereformeerde gezinnen in Zwolle en omgeving. Eventueel daaruit voortvloeiende kosten zullen (indien noodig, naar draagkracht) over de cursisten worden omgeslagen. Maar niemand behoeft zich door de gedachte aan „een extra-maand kostgeld" te laten afschrikken. De Gemeente van onzen Heere Christus in Zwolle en omgeving is de herbergzaamheid niet vergeten (Hebr. 13:2) en zal ook in dezen stellig daarnaar trachten (Rom. 12:13).

Alle nadere bijzonderheden en beantwoording van vragen volgen (per circulaire of per brief) na schriftelijke opgave aan onderstaand adres.

Betracht haast, tirones!
Zwolle, Bloemendalstr. 6 (tel. 7586) T. DELHAAS.

Willen provinciale kerkbaden dezen oproep doorgeven?

Propaedeuse

Aan a.s. studenten aan de Theologische Hoogeschool, die lust hebben zich alvast wat in te werken in de stof voor het propaedeutisch examen van het komende cursusjaar, zij meegedeeld, dat op het program staat: de behandeling van een aantal hoofdstukken van het Lucas-evangelie, te beginnen bij het eerste.

En voorts van den z.g. brief aan Diognetus, opgenomen in de ed. minor van het werk van Von Gebhardt-Von Harnack-Zahn, Patrum Apostolicorum Opera, Leipzig, Hinrichs.

Geëischt wordt verder de bestudeering van Mattheüs, Marcus en de Handelingen. (Bij het laatstgenoemde boek kan zeer geschikt gebruikt worden het hulpboekje van de hand van Dr. Nawijn, uitgegeven bij de firma J. H. Kok.)

Op een na de Kerstvacantie te houden tentamen zal o.a. gevraagd worden naar den inhoud van een werkje van K. S. Wuest: „The practical use of the Greek New Testament, uitgegeven door de Moody Press, 153 Institute Palace, Chicago 10.

D. J. B.

Bezwaar

Dr. A. de Bondt maakt bezwaar tegen de uittaling van drs J. M. Zinkstok, die van opzettelijk bedriegelijk citeeren gesproken had; dr de Bondt meent, dat deze uitdrukking beleedigend is, evenals die van „wil om te knoeien"; hij schijnt ook de uitdrukking „onbetrouwbaarheid" met deze subjectieve veroordeeling in verband te zetten, en neemt dus ook deze kwalijk. Ik kan den heer Zinkstok, die in Venezuela woont, niet op tijd bereiken, en neem dus, waar dr de B. een oordeel over zijn „hart" in de gecrimineerde woorden geveld acht, die woorden als uittaling, door ons blad gepubliceerd, terug. Ik geloof ove-

rigens niet, dat de klacht over een „opzettelijke" daad inhoudt een veroordeeling van iemands hart, dat immers de kern van ons wezen raakt; en niemand kan uit één handeling worden geoordeeld; dan waren we allen veroordeeld. Dr de Bondt herinnert zich wel een synode, die sprak van „secten en miltierij begeeren aan te richten" en toch verklaarde: over het hart oordeelen we niet. Maar we behoeven, nu dr de B. dit element in zijn geval in geding brengt, hier niet over te twisten; zulke dingen blijven beter buiten discussie. Als dr de B. zich in het hart beoordeeld vindt, nemen wij graag den aanstoot weg. Te gemakkelijker doen we dit, omdat hij zelf zegt: „de heer Zinkstok kan van een verkeerde praemisse zijn uitgegaan". Een niet onprettige noot in de discussie, tenminste dezen keer: de bezwaarde pleit zelf verzachtende omstandigheid ten gunste van hem, tegen wien hij bezwaard is. Inderdaad: de heer Zinkstok zal van die praemisse zijn uitgegaan, die dr de B. als verzachtende omstandigheid aangemerkt wil hebben. Ikzelf deed dat trouwens ook. Ik neem aan, dat alle lezers van dr de B. hetzelfde van zich zullen bevestigen: zie hieronder. Gelukkig dus, dat we dezen keer op dit punt zoo gauw klaar zijn.

K. S.

De „verkeerde praemisse"

Dr de Bondt, zie boven, omschrijft de „verkeerde praemisse", waarvan, mogelijkwijze, dr Zinkstok kon zijn uitgegaan. Ze is deze: dr Zinkstok, aldus begrijpt dr de Bondt uit diens artikel, meent, dat het de bedoeling van dr de Bondt was, te bewijzen, dat Calvin al de „veronderstelde wedergeboorte" leerde. En dat was dr de B's bedoeling NIET, — zoo begrijp ik dr de B., althans uit dezen brief aan onze redactie.

Nu sta ik daar wat van te kijken. Want dr de Bondt heeft, in het door hemzelf hier genoemd artikel van Ger. Wkbl. v. 6 Mei ons toch vrij duidelijk aangekondigd, waarover hij het zou hebben. Zou hij niet optornen tegen „cand. Schilder"? En aantoonen, dat deze zich nog al distancieerde van Calvin? In een zeer bepaald volzin, van dien candidaat nl. Die volzin werd door dr de B. aldus afgedrukt (expres citeer ik alleen hem, en niet „cand. S." zelf):

„Letterlijk schreef Cand. S. aan de deputaten: „Ik meen, dat ik het wezen der sacramenten geheel verkeerd bepalen zou, indien ik hen bezegeling laat zijn van aanwezig geloof en DUS — DIE CONCLUSIE KAN IK NIET MEER ONTGAAN — van METTERDAAD geschonken, dat is hier IN FEITE GEREALISEERDE beloftegoederen, die gedacht worden in geloof reeds aanvaard te zijn, welk als aanwezig gedacht geloof dan weer de „wedergeboorte" als DE FACTO GESCHIED voor de toediening van het sacrament als vooronderstelling vereischt".

Tot zoover „cand. S.", aangehaald door dr de B.

Nu meende ik, dat het hier duidelijk ging over „aanwezig geloof", dat niet los te maken is van „geschiede wedergeboorte". De voormalige candidaat verklaart: als ik het sacrament bezegeling laat zijn van aanwezig geloof, dan zeg ik daarmee: het is bezegeling van in geloof aanvaarde bondsgoederen, en dat is, temeer op uw eigen standpunt inzake het begrip „wedergeboorte", toch bezegeling van de facto geschied gedachte wedergeboorte. Hij laat duidelijk zien, dat hij den term „aanwezig geloof", in het dispuut met de synodale commissie, verstaat in haar eigen zin.

Nu schreef dr de B. van DEZEN volzin: „wanneer ik nu deze zinsnede van Cand. S. bekijk, meen ik, dat hij zich nog al van Calvin gedistancieerd heeft". En dan komen daarna de citaten.

Dit „nog al" vind ik een beetje „nu, ja". Maar dat blijve rusten na vijf jaar mogelijkheid om een „candidaat" te weerleggen, niet met hap-en-snap, doch met stikken.

Maar dit verbaast me: had nu dr de B. het werkelijk niet over die onderstelde wedergeboorte? Hij zou het toch hebben tegen „deze zinsnede"? Ik sta wel zeer verwonderd; ik denk, dat ik ditmaal zelfs bij de met dr de B. gelijkgezinden in dezen instemming vind. Ik ga naast drs Zinkstok staan, en zeg: o hadt u het niet over de zinsnede, waarover U het wel had? Dan citeert u dr de B. wat eigenaardig, zouden wij zeggen; maar wij komen liever niet tusschen dr de B. van 6 Mei en dr de B. van 23 Juli.

K. S.

Embarras du choix

Ondergeteekende, blijkbaar ook dr Zinkstok, vermoedelijk iedereen, dacht: dr de B. zal het hebben over Calvin-niet-contra-de-veronderstelde-wedergeboorte (zie boven.) Hij schrijft evenwel zelf: wie op die conclusie bouwde, dien help ik uit den droom: „de vraag, die ik besprak, was, of Calvin leerde, dat het sacrament qua talis (lees: tale, K. S., het sacrament als zodanig) het aanwezig geloof bezegelt". Dit dan in tegenstelling met drs Z's, en mijn, en anderer naieve opinie, dat dr de B. het zou hebben over het zinnetje van „cand. S." en dus over de „veronderstelde wedergeboorte". Maar we zijn nu beter geïnformeerd: de beste uitlegger is de man zelf, die sprak. Onderwerp nummer één.

Maar nu vragen we dr de B.: bedoelt u met „wedergeboorte" de kuyperiaansche verstante? Dan betekent: „aanwezig geloof" meteen: „aanwezige wedergeboorte". Bedoelt u de niet-kuyperiaansche verstante? Dan denkt u allicht aan art. 24 der belijdenis, waar staat, dat het waarachtig geloof den mensch wederhaart. Ook in dat geval is het zeggen: „geloof is aanwezig" evenveel als het andere: „wedergeboorte is aanwezig". Het gaat mij moeilijk af te kiezen tusschen drs Z's exegese van de bedoeling van dr de B. en die van dr de B. zelf.

Nog zwaarder wordt ons de keus, als we verder lezen, dat dr de B. zijn citaten, in het Geref. Wkbl. in het veld gebracht tegen dat ééne zinnetje van cand. S., heeft gegeven, om te doen zien, dat iemand, die een verklaard tegenstander is van de leer van de z.g. veronderstelde wedergeboorte niettemin erkent, dat de sacramenten wel degelijk zijn een verzegeling van 't werk van den H. Geest IN ONS en NIET MAAR van de BELOFTE ervan. Als ik goed begrijp, is de neven-bedoeling dus óók: te bewijzen, dat „cand. S." zich nog al van dr v. d. Linde (van wien eveneens aanhalingen uit Calvin door dr de B. aangehaald waren) distancieert. Dat kan zijn. Maar ik vraag, en ben waarschijnlijk zeer onnoozel: als dan dr v. d. Linde gelijk heeft, en als tenminste hij dan Calvin zoo citeert, dat hij zich niet van dezen distancieert, is dan „het werk van den H. Geest IN ONS" nu (althans) óók de wedergeboorte, ja dan neen? Dr de B. mag kiezen: kuyperiaansche of confessionele opvatting van de wedergeboorte. Onderwerp nummer twee.

En nu nog een derde: dr de B. schrijft: dr Z. onderscheidde niet scherp tusschen de kwestie van art. 33, door mij besproken, en die van de „veronderstelde wedergeboorte". Die laatste, zoo verklaart hij, en ik sta verbaasd, is door hem „zelfs niet genoemd". Ach, neen: maar toch wel door dien candidaat, in dat ééne zinnetje, dat u zoudt aanwijzen als zich van Calvin nog al distancieerend? Toen Goliath tegen David zel: komt ge met stokken op me af, als tegen een hond, en niet met een zwaard als tegen een held, toen kreeg hij de kans niet meer, te zeggen: ik heb zijn wapen niet eens genoemd. Maar zou hij het gezegd hebben, als hij nog de kans gekregen had? Hoe het zij: de kwestie van art. 33, — ziedaar onderwerp nummer drie.

Embarras du choix alzoo: dr de B. sprak over de onderstelde wedergeboorte? Over de vraag of het sacrament aanwezig geloof bezegelt? Over art. 33? Over het werk des Geestes IN ons, en dan NIET MAAR de belofte ervan. Ik zal me wel wachten voor een keus: maar ik wil het

Op verstrooidenreis

IV

Dinsdagmorgen op reis naar Poerwokerto.

De snelste reisgelegenheid was het vliegtuig, dat den dienst op Bandjoemaas onderhoudt. Vandaar per auto verder naar Poerwokerto. Dokter van Leeuwen, meergemelde garnizoensarts, tevens mijn gastheer, bracht me naar het vliegveld. En dat was maar goed ook, anders was ik niet meeg gekomen. De dienst op Bandjoemaas wordt n.l. niet gevlogen door de K.L.M., maar door Coördinatie Militair Vervoer. Deze toestellen nemen ook burgers mee, voorzover de ruimte dat toelaat. Maar bij militairen moet je (soms!) precies op tijd zijn. Nu was ik wel precies op tijd volgens de gegevens van den luitenant C.M.V. die een en ander met dokter van Leeuwen gefikt had. Maar ik was volgens de officieele gegevens te laat. Ik moest drie kwartier voor vertrek op het vliegveld zijn en ik was er veertig minuten tevoren; er mankeerde dus vijf minuten aan (de luit had gezegd dat dertig minuten genoeg was, maar daar had de sergeant, die met de regeling belast was, geen boodschap aan, zei hij) en die vijf minuten waren benut om mij van de passagierlijst te schrappen, omdat het vliegtuig toch al overbelast was en de sergeant vreesde, dat de piloot met die zware kist niet weg zou willen. Of ik nu al zei, dat de jongens, die in maanden hun dominee niet gezien hadden daarvan de dupe zouden worden, het hielp allemaal niks. Maar toen kwam de dokter tusschen beide. Blijkbaar was de sergeant van meer respect voor een dokter dan voor een dominee vervuld, tenminste als die dokter zijn garnizoensarts is. In ieder geval, ik mocht er nog bij, als ik niet te zwaar woog en niet te veel bagage bij me had. Toen de sergeant mijn lichaamsgewicht hoorde, trok hij wel

een bedenkelijk gezicht. Maar een Chinees, die nog meer woog en later geboekt had dan ik moest het gelach betalen. Hij mocht niet mee, hij woog teveel!!!

In vaktermen heet dat: „Hij werd uit het toestel getrapt". In werkelijkheid komt daar geen trappen bij te pas. Het betekent alleen, dat je onverrichter zake naar huis terug kunt gaan omdat andere, dringender gevallen voorgaan.

De vliegtocht naar Bandjoemaas had mooi kunnen zijn, als er niet enkele bezwarende factoren waren geweest. Vooreerst is een toestel van het CMV altijd een wat we hier luchtbedja noemen. Een bedja is een kruising van een taxi en een bakfiets op drie wielen. Een luchtbedja is een transportvliegtuig waarin enkele banken zijn gefabriceerd, waarop de passagiers netjes naast elkaar plaats nemen. In het middenpad is het vrachtgoed opgestapeld, zodat je veelal je beenen niet behoorlijk kunt uitsteken. Naar buiten kijken is zonder halsbrekende toeren met je nek niet mogelijk.

Een luchtbedja dus. En het was regenachtig weer, dat wil zeggen dat het onrustig was in de lucht. Ten derde: we moesten in dit onrustige weer een bergketen passeeren. En tusschen de bergen is het toch al zoo rumoerig in de lucht. Enfin, er kwam een groote emmer bij te pas. Iedereen, die zijn beroerdigheid over zou gaan als hij het ding als een dierbare schat tegen zijn maag drukte. Wat hij dan ook deed. Maar toen het toestel geland was kwam hij toch niet zonder tolgeld het toestel uit. Met den emmer tegen zijn maag gedrukt deponeerde hij zijn tribut op den vloer van het toestel. Bijna iedereen vond dit niet leuk. En toch stak er humor achter het geval.

We kwamen dus veilig beneden. Voor wie er nieuwsgierig naar is: ik kwam zonder betalen door den tol.

Dat lapte ik hem als kwajongen ook wel eens als ik den tol te Warmond moest passeeren.

En bovendien ontsprong ik den dans op weg naar Poerwokerto.

Ik werd afgehaald door br Vegter, hoofd van het boschwezen. Die rijdt in de omgeving van Poerwokerto rond in een mooie taxi van de MTD. Als eenige bewapening in deze linke (militaire term voor gevaarlijk) buurt voerde hij een revolver mee, veilig opgeborgen in zijn actetasch. De weg naar Poerwokerto was van Bandjoemaas toch immers veilig. Zonder incidenten kwamen we dan ook in Hotel van Beek aan. Toch keken we elkaar wel even aan toen we dien zelfden middag het bericht doorkregen, dat een uur, nadat wij gepasseerd waren, een luxe auto met automatisch vuur was bestookt en tot een wrak was gesloten. Dit incident had twee dooden geëischt. Sluipmoordenaarswerk. Intimidatie.

Toch wilde ik weten waar de knapen lagen, die ik op mijn bezoektijdje had staan. Daartoe was het beste een gang naar het stafbureau van de brigade. De kamergenoot van mijn gastheer, een Christenbatakker en vurig nationalist, reed me er heen. Aanvankelijk ging alles goed. De kolonel was niet aanwezig, en een korporaal-schrijver was dadelijk bereid mij de gewenschte inlichtingen te geven.

Maar midden in dit bedrijf kwam de kolonel binnen. Een kerel als een boom. Een geroutineerde houwdegen van het Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger. Kennismaking was onvermijdelijk. En de korporaal ging mij voorstellen. Nu had ik dien korporaal alleen maar gevraagd te zeggen, waar enkele met name genoemde militairen te vinden waren. Maar ik werd als volgt voorgesteld: „Kolonel, hier is een dominee, die wil graag weten waar de troepenonderdeelen liggen".

De kolonel (die in mijn persoon geen dominee had herkend, alweer vanwege mijn khakipak, en die dus dacht, dat die dominee nog in de antichambre zat) ant-

toch nog et
vijn, en ove
Een troos
Zinkstok g
tijkheden te
standhgede

In ons v
neer dit l
mische me
dienst wor
schap en
loondienst
hij recht o
moet word
voudigst in
ondernem
zaak van
voor goed
gestelde b
aan te me
nog een v
dit aldus g
dan moet
pert juist
haar eenv
economisch
al licht hij
TROUW.

In het n
nemingsrac
„Het hoof
waarin 25
rekenen va
deelen van
plicht een
dus door d
derneming
het tijdstip
ondernem
tend in het

De vorm
een C.V.,
particulier
rol. Het a
ondernem
zeggen en
dan 25 wer
toegerekend
wel aan de
dienst arbe
neming? N
gang van s
tot economi
stand in de
voor den i
een aanme
op deze
beider hetz
van naaste

woordde m
voor de hie

Zoodat h
pen: „Kolo
waar uw tr
maar graag
die ik dien
„Bent u
doelde te v

Ik: „Ne
De kolon
genoeg om
dat ik ook
dat maar o

Ik: „Kolo
alleen te
ik zelf wel

De kolon
latjap te g
Proepek. T
negara. Nu
bent burger
u een paar
eenigste wa

Ik: „Dan
knapen lig
De kolon
waardeeren
„Steekt u e
praatten wa
spraak trou
 kreeg mijn
mand van
aangegeven
een paar in
weg: „Ik m
„Natuurlijk
het zoo veil